GENERALINĖS ADVOKATĖS JULIANE KOKOTT IŠVADA,

pateikta 2006 m. sausio 12 d. [1]

I — Įvadas

1. Šioje byloje Nyderlandų profesinių sąjungų federacija (*Federatie Nederlandse Vakbeweging*, toliau – FNV), atstovaujanti darbuotojų interesams, ir Nyderlandų valstybė nesutaria, ar piniginė kompensacija už nepanaudotas minimalias kasmetines atostogas, kurios perkeltos į kitus metus, suderinama su atitinkamomis Bendrijos teisės aktų nuostatomis.

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisės aktai*

2. Nuo 2004 m. rugpjūčio 4 d. 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų [2] (toliau – Darbo direktyva) pakeitė 1993 m. lapkričio 23 d. Tarybos direktyvą 93/104/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų [3]. Tiek, kiek aptariamu atveju svarbu, abi direktyvos yra vienodos [4].

3. Darbo direktyvos 7 straipsnyje išdėstytos būtiniausios nuostatos dėl kasmetinių atostogų:

„1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į bent keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas pagal nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika nustatytas teisės į tokias atostogas ir jų suteikimo sąlygas.

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — OL L 299, p. 9.

3 — OL L 307, p. 18.

4 — 2000 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/34/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 93/104/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų, kad jis apimtų sektorius ir veiklą, kuriai ji anksčiau nebuvo taikoma (OL L 195, p. 41), aptariamu atveju neturi reikšmės.

2. Minimalus kasmetinių mokamų atostogų laikas negali būti pakeistas kompensacija, išskyrus tuos atvejus, kai yra nutraukiami darbo santykiai."

4. Pagal Darbo direktyvos ketvirtąją konstatuojamąją dalį neturėtų būti siekiama pagerinti darbuotojų saugos, higienos ir sveikatos darbe vien dėl ekonominių priežasčių.

5. Penktoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad Bendrijos darbuotojams turi būti suteikiamas minimalus dienos, savaitės ir kasmetinio poilsio laikas ir atitinkamos pertraukos.

6. 17 straipsnyje nurodyta, kokiomis sąlygomis valstybės narės gali nukrypti nuo įvairių direktyvos nuostatų. Pažymėtina, kad nenumatyta teisė nukrypti nuo 7 straipsnio.

B — *Nyderlandų teisės aktai*

7. Teismas, pateikęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nurodė, kad priėmus toliau nurodytas nuostatas Darbo direktyva buvo perkelta į Nyderlandų teisę. 2001 m. vasario 1 d. Nyderlandų Civilinis kodeksas (*Burgerlijk Wetboek* – toliau – BW), kiek tai aptariant reikšminga, nustato:

BW 7:634 straipsnis:

„1. Už kiekvienus metus, per kuriuos visą sutartą darbo laiką darbuotojas turėjo teisę į atlyginimą, jis įgyja teisę į bent keturis kartus ilgesnes nei sutartas savaitės darbo laikas arba, jeigu sutarto darbo laiko trukmė per metus skaičiuojama valandomis, bent į lygiavertės trukmės kasmetines atostogas.

2. Darbuotojas, kuris turėjo teisę gauti atlyginimą už dalį metų, tos dalies atžvilgiu įgyja teisę į atostogas, kurių trukmė proporcinga atostogų, į kurias jis būtų turėjęs teisę dirbdamas visus metus ir turėdamas teisę į atlyginimą už visą sutartą darbo laiką, trukmei.

3. <...>". (Neoficialus vertimas)

BW 7:638 straipsnis:

„1. Kiekvienais metais darbdavys privalo darbuotojui suteikti galimybę pasinaudoti kasmetinėmis atostogomis, į kurias jis turi teisę bent pagal 634 straipsnį.

2. Jeigu atostogų trukmė nėra nustatyta nei rašytine sutartimi, nei kolektyvine sutartimi, nei šiuo klausimu kompetentingos administracinės įstaigos arba jos vardu priimtomis taisyklėmis, nei įstatymu, darbdavys atostogų pradžią ir pabaigą nustato atsižvelgdamas į darbuotojo pageidavimus, nebent tam prieštarautų rimtos priežastys.

<...>

6. Darbdavys darbuotojui privalo suteikti likusią atostogų dalį, kurią sudaro dienos arba valandos ir į kurią jis turi teisę, nebent tam prieštarautų rimtos priežastys.

<...>".

BW 7:640 straipsnis:

„1. Darbo sutarties galiojimo metu darbuotojas negali atsisakyti savo teisės į atostogas už tai gaudamas kompensaciją.

2. Jeigu įgyjama teisė į atostogas, kuri viršija 634 straipsnyje numatytą minimalią trukmę, galima nukrypti nuo 1 dalies, sudarius rašytinį susitarimą tiek, kiek ši teisė viršija normalią trukmę."

III — Bylos aplinkybės

8. Ginčas iškilo dėl 2001 m. vasario mėn. paskelbto Nyderlandų Socialinių reikalų ir darbo ministerijos (*Ministerie van Sociale Zaken en Werkegelegenheid*) informacinio leidinio B 089 „Naujasis atostogų įstatymas: didesnės galimybės apskaičiuoti atostogas" (toliau – leidinys). Jame, *inter alia,* nurodyta, kad darbuotojai, norintys paimti ilgesnes atostogas, gali atostogų dienas kaupti ir jas perkelti į kitus metus. Be to, darbuotojas gali atsisakyti pasinaudoti atostogų dienomis ir už tai gauti kompensaciją, t. y. jas „parduoti". Tai galioja atitinkamais metais visoms atostogų dienoms, kurios buvo perkeltos iš ankstesnių metų, bei atitinkamų metų atostogų dienoms, viršijančioms minimalias keturių savaičių atostogas.

9. Iš Nyderlandų vyriausybės pastabų, pateiktų svarstant aptariamas Nyderlandų nuostatas parlamente, taip pat matyti, kad darbuotojai gali ir įstatymu nustatytų minimalių atostogų dalį perkelti į kitus metus ir vėliau atsisakyti jas panaudoti gaudami už tai kompensaciją. Siekianti tam sukliudyti tokia nuostata svarstant parlamente buvo atmesta.

10. FNV mano, kad Nyderlandų vyriausybės pateiktas Nyderlandų teisės aktų aiškinimas nesuderinamas su Darbo direktyvos 7 straipsnio 2 dalimi. Todėl dėl šio klausimo ji kreipėsi į teismą.

IV — Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

11. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, atsižvelgus į leidinio parengimo procedūrą ir jo tekstą, Nyderlandų teisės aktai leidžia darbuotojams perkelti minimalių atostogų dalį į kitus metus ir atsisakyti jas panaudoti už tai gaudami kompensaciją.

12. Vis dėlto teismas, pateikęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, abejoja, ar toks Nyderlandų teisės aktų aiškinimas yra suderinamas su Darbo direktyva ir todėl pateikia Teisingumo Teismui šį klausimą:

„Ar su Bendrijos teise, o būtent su 1993 m. lapkričio 23 d. Tarybos direktyvos 93/104/EB 7 straipsnio 2 dalimi suderinama tai, kad valstybės narės įstatyminė nuostata numato galimybę darbo sutarteis galiojimo metu sudaryti rašytinį susitarimą, pagal kurį darbuotojas, vienerius metus neėmęs minimalių kasmetinių atostogų arba nepaėmęs jų visų, kitais metais už jas gali gauti piniginę kompensaciją?

Klausimas paremtas prielaida, kad kompensacija nėra mokama dėl darbuotojo teisės į minimalias atostogas einamaisiais metais ar po jų einančiais metais."

V — Šalių argumentai

13. Nyderlandų vyriausybė pabrėžia, jog Darbo direktyvos perkėlimas iš esmės už-

tikrina, kad darbuotojai galės imti atostogas pagal savo pageidavimus, jei nėra rimtų priežasčių atmesti atostogų prašymą. Jos manymu, Darbo direktyvos 7 straipsnis neįpareigoja valstybių narių reikalauti, kad darbuotojai realiai paimtų minimalias kasmetines atostogas.

14. Todėl ji mano, jog nepanaudotų minimalių kasmetinių atostogų dalies perkėlimas į kitus metus, atsisakymas jomis pasinaudoti, mokant kompensaciją, yra suderinama su Darbo direktyvos 7 straipsnio 2 dalimi. Iš tikrųjų perkelta praėjusių metų minimalių atostogų dalis netampa minimalių kasmetinių atostogų sudėtine dalimi. Tokia taisyklė yra viena iš minimalių kasmetinių atostogų suteikimo pagrindų, kurią, taikydamos sprendimą *BECTU*,[5] galėjo nustatyti valstybės narės.

15. Priešingai, FNV būgštauja, kad Nyderlandų vyriausybės pateiktas Darbo direktyvos aiškinimas sukelia darbuotojams pavojų, jog darbdaviai darys spaudimą reikalaudami nepasinaudoti teise į minimalias atostogas. Jos manymu, minėtas aiškinimas suteikia galimybę, kad darbuotojas, nepasinaudojęs teise į minimalias atostogas, kitais metais jas iškeis į kompensaciją.

5 — 2001 m. birželio 26 d. Sprendimas (C-173/99, Rink. p. I-4881).

16. FNV tvirtina, kad vadovaujantis ne tik darbuotojo interesais, taip pat bendruoju interesu, Darbo direktyvos 7 straipsnio 2 dalies tikslas – užtikrinti, kad būtų pasinaudota minimaliomis atostogomis[6]. Šie interesai būtų pažeisti, jei darbuotojas dėl nepakankamo poilsio taptų nedarbingas.

17. Komisija tvirtina, kad įgyvendindamos Darbo direktyvą valstybės narės gali laisvai nustatyti tik jos įgyvendinimo būdą. Priešingai, siekiamo rezultato atžvilgiu jos neturi jokios diskrecijos.

18. Komisija pabrėžia, kad Darbo direktyva skirta darbuotojo saugai ir sveikatos apsaugai. Todėl, remdamasi generalinio advokato J. Mischo išvada *Merino Gómez*[7] byloje, ji mano, kad teisė į minimalias kasmetines atostogas yra absoliuti teisė į realų ir veiksmingą poilsio laiką, kad darbuotojas galėtų fiziškai pailsėti. Todėl net ir minimalių kasmetinių atostogų dales perkėlimas iš

6 — Taip pat 2005 m. spalio 27 d. generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvada sujungtose bylose *Robinson-Steele ir kt.* (C-131/04 ir C-257/04, byla nagrinėjama Teisme, 79 punktas).

7 — Komisija nurodo 2003 m. balandžio 3 d. Išvadą byloje (C-342/01, Rink. p. I-2605, 32 ir 33 punktai).

esmės prieštarauja Darbo direktyvos 7 straipsnyje nustatytiems tikslams. Atostogas perkelti galima tik išimtiniais atvejais esant rimtoms priežastims.

19. Komisijos manymu, minimalių atostogų ir papildomų atostogų dienų atvėjai yra skirtingi. Pažymėtina, kad Nyderlandų vyriausybė neatsižvelgia į tai, kad šios dvi teisės į atostogas yra skirtingos. Dėl papildomų atostogų dienų dažnai susitaria darbdavys ir darbuotojai, o dėl minimalių kasmetinių atostogų tartis negalima.

20. Komisija mano, kad net ir tuo atveju, jei atostogų perkėlimas prieštarauja Darbo direktyvai, išlieka teisė į perkeltas atostogas. Perkeltų atostogų praradimas už tai nekompensuojant iš tikrųjų nubaustų darbuotoją ir, be to, sumažintų jo galimybes pailsėti.

21. Galiausiai Komisija atkreipia dėmesį į klausimą, ką daryti su atitinkamais metais darbuotojo nepanaudota minimalių kasmetinių atostogų dalimi, neatsižvelgiant į tai, ar jis tai padarė dėl priimtinų, ar nepriimtinų priežasčių.

22. Aišku, kad pasibaigus metams, nebegalima pasinaudoti minimaliomis atostogomis. Vis dėlto naudojimasis iš ankstesnių metų perkeltų atostogų, viršijančių minimalias atostogas, dienomis taip pat daro teigiamą poveikį darbuotojų saugai ir sveikatai. Tačiau taip nėra, kai darbuotojas mainais į kompensaciją atsisako perkeltos minimalių kasmetinių atostogų dalies.

23. Komisija pabrėžia, kad dėl tokio Nyderlandų vyriausybės aiškinimo kiltų sistemingo piktnaudžiavimo pavojus. Darbdaviai galėtų darbuotojui laisvai sutinkant arba jį privertus užsitikrinti, kad kiekvienais metais būtų pasinaudota tik minimalių kasmetinių atostogų dalimi, o kitais metais mokama kompensacija.

VI — Vertinimas

24. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą keliamas vienintelis klausimas, ar teisėta mokėti kompensaciją už minimalių kasmetinių atostogų dalį ją perkėlus į kitus metus.

25. Vis dėlto Komisija mano, kad Teisingumo Teismas pirmiausia turėtų atsakyti į

klausimą, kuria dalimi minimalių kasmetinių atostogų dalies perkėlimas suderinamas su Darbo direktyva. Tačiau dėl šio klausimo platumo šioje byloje į jį gali būti neatsakyta. Jis ne tik peržengia prašymo priimti prejudicinį sprendimą apimties ribas, kaip per žodinę proceso dalį pabrėžė ne tik FNV, Nyderlandų vyriausybė bei ir pirmą kartą į šį procesą įstojusi Jungtinės Karalystės vyriausybė, bet ir pačios Komisijos tvirtinimu, atsakant į prejudicinį klausimą jis neturi jokios reikšmės. Komisijos požiūriu, teisė į perkeltų atostogų dalį išlieka net ir tuo atveju, jei perkėlimas būtų nesuderinamas su Darbo direktyva [8]. Šį teiginį reikia įrodyti, nes Darbo direktyvos akivaizdžiai negalima aiškinti kaip *bet kokiu* įmanomu atveju draudžiančios veiksmingą kasmetinių minimalių atostogų perkėlimą į kitus metus.

26. Tokiomis aplinkybėmis reikia išnagrinėti, ar už perkeltas minimalias kasmetines atostogas mokama piniginė kompensacija yra suderinama su Darbo direktyva.

27. Pagal Darbo direktyvos 7 straipsnio 1 dalį kiekvienas darbuotojas turi teisę į keturių savaičių minimalias mokamas kasmetines atostogos. Pagal EB 137 straipsnį tiek visa direktyva, tiek ir jos nuostatos dėl minimalių kasmetinių atostogų privalo gerinti gyvenimo ir darbo sąlygas bei darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą [9]. Pagal savo apibrėžimą minimalios kasmetinės atostogos yra minimali laiko trukmė, kuri, Bendrijos teisės aktų leidėjo nuomone, kiekvienais metais turi būti realiai panaudota atostogoms, siekiant garantuoti pakankamą kasmetinio poilsio laiką Darbo direktyvos penktosios konstatuojamosios dalies prasme [10].

28. Priešingai nei teigia Nyderlandų vyriausybė, minimalios kasmetinės atostogos, perkeltos į kitus metus, neprilygsta teisei į *papildomas* atostogas, suteikiančias teisę į piniginę kompensaciją. Aišku, kad perkėlus visas minimalias kasmetines atostogas arba jų dalį į vėlesnį laikotarpį, jomis nebegalima pasinaudoti einamaisiais metais. Vis dėlto atostogos, kaip teisingai nurodė Komisija, ir tada prisidės prie darbuotojui reikalingo poilsio, jeigu darbuotojas jas paims vėliau.

29. Pagal 7 straipsnio 2 dalį minėtas mokamų minimalių kasmetinių atostogų laikas iš

8 — Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas vis dėlto būtų už perkeltinumą, tai pagal Darbo direktyvos šeštąją konstatuojamąją dalį būtų atitinkamai atsižvelgta į Tarptautinės darbo organizacijos konvenciją Nr. 132 dėl mokamų kasmetinių atostogų. Minėtą 1970 m. Ženevoje priimtą Konvenciją ratifikavo, *inter alia*, 14 Bendrijos valstybių narių. Pagal 9 straipsnį perkėlimas iš esmės leistinas, tačiau mažiausia viena minimalių atostogų dalimi privaloma pasinaudoti netrukus po metų, už kuriuos jos suteikiamos, pabaigos.

9 — Sprendimas *BECTU* (minėtas 5 išnašoje, 37 ir kt. punktai).

10 — Žr., pavyzdžiui, Sprendimą *BECTU* (minėtas 5 išnašoje, 44 punktas).

esmės negali būti pakeistas pinigine kompensacija. Vienintelė numatyta išimtis dėl išlikusių teisių į nepanaudotas atostogas susijusi su darbo santykių nutraukimu [11]. Pažymėtina, kad Darbo direktyvos 17 straipsnyje numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos negalioja 7 straipsnyje nurodytoms minimalioms kasmetinėms atostogoms [12].

30. Per žodinę proceso dalį FNV, Komisija ir Jungtinės Karalystės vyriausybė nurodė, kad Nyderlandų vyriausybės požiūriu galiausia siekiama nepaisyti minėto draudimo. Kadangi nebūtų privaloma pasinaudoti minimaliomis kasmetinėmis atostogomis, praėjus tam tikram laikotarpiui, jos galėtų būti pakeistos pinigine kompensacija. Pagal Darbo direktyvos 7 straipsnio 2 dalį būtent tokio rezultato siekiama išvengti.

31. Taip pat pritartina Komisijos ir NTV nuomonei, kad galimybė mokėti piniginę kompensaciją už perkeltas kasmetines minimalias atostogas darbuotojus skatintų arba priverstų atsisakyti atostogų, o tai nesuderinama su Darbo direktyvos tikslais [13].

32. Atvirkščiai, jeigu perkeltos minimalios kasmetinės atostogos negali būti kompensuojamos pinigais, tai bent jau ilgalaikių darbo santykių atveju atsiranda paskatos laikytis Darbo direktyvos 7 straipsnyje nustatytų tikslų. Kai nėra galimybės mokėti piniginės kompensacijos, vadovaujantis darbuotojų ir darbdavių interesais, turėtų būti perkeliamos minimalios kasmetinės atostogos nustačius apribojimus, kad jos būtų panaudotos pagal paskirtį atitinkamais metais arba iš karto po jų. Iš tikrųjų perteklinis teisių į atostogas sumavimas gali sukelti praktinių jų panaudojimo problemų. Ypač dažnai būna sunku suteikus prailgintas atostogas, viršijančias įprastinių atostogų trukmę, surasti pavaduojantį asmenį. Nors minėta problema pirmiausia daro poveikį darbdaviui, darbuotojai taip pat privalo atsižvelgti į jo patiriamas neigiamas pasekmes.

33. Darytina išvada, kad su Darbo direktyvos 7 straipsniu yra nesuderinama tai, kad vienerius metus minimalių kasmetinių atostogų neėmęs arba nepaėmęs jų visų darbuotojas kitais metais už jas gali gauti piniginę kompensaciją.

11 — Sprendimas *BECTU* (minėtas 5 išnašoje, 44 punktas) ir 2004 m. kovo 18 d. Sprendimas *Merino Gómez* (C-342/01, Rink. p. I-2605, 30 punktas).

12 — Sprendimas *BECTU* (minėtas 5 išnašoje, 40 ir 41 punktai).

13 — Žr., pavyzdžiui, dėl Darbo direktyvos aiškinimo piktnaudžiavimo pavojaus požiūriu Sprendimą *BECTU* (minėtas 5 išnašoje, 51 punktas) ir dėl darbuotojų skatinimo atsisakyti atostogų – generalinės advokatės C. Stix-Hackl 2005 m. spalio 27 d. Išvadą sujungtose bylose *Robinson-Steele* ir kt. (minėta 6 išnašoje, 78 ir 79 punktas).

VII — Išvada

34. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į prašymą priimti prejudicinį sprendimą atsakyti taip:

Su 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 7 straipsnio 2 dalimi nesuderinama tai, kad darbuotojas, vienerius metus neėmęs minimalių kasmetinių atostogų arba nepaėmęs jų visų, kitais metais už jas gali gauti piniginę kompensaciją.